

Az Európai Unió és közvetlen szomszédsága: tagság, partnerség vagy káosz?

A Nyugat-Balkán integrációs kilátásai

Szemlér Tamás

MTA Világgazdasági Kutatóintézet

Szeged, 2009. április 2.

A Balkán: heterogén régió – strukturált EU-kapcsolatokkal

- Két új **EU-tagország** 2007. január 1-jétől
 - Bulgária, Románia
- Egy ország megkezdte **EU-csatlakozási tárgyalásait**
 - Horvátország
- Még egy **tagjelölt** ország
 - Macedónia (FYROM)
- Öt további ország **úton** a szorosabb kapcsolatok felé
 - Albánia, Bosznia-Hercegovina, Szerbia, Montenegró, Koszovó

Az EU kapcsolatai Bulgáriával és Romániával: mérőkövek

Év	Bulgária	Románia
1974		Az ország megkapja az EGK-tól a GSP -t
1980		Az ipari termékekről szóló megállapodás aláírása
1990	A kereskedelmi és együttműködési megállapodás aláírása; a PHARE megnyílik Bulgária számára	
1991		A kereskedelmi és együttműködési megállapodás aláírása; a PHARE megnyílik Románia számára
1993	Március: az Európa Megállapodás , valamint a kereskedelemről és a hozzá kapcsolódó ügyekről szóló átmeneti megállapodás aláírása	Február: az Európa Megállapodás , valamint a kereskedelemről és a hozzá kapcsolódó ügyekről szóló átmeneti megállapodás aláírása
1995	Február: az Európa Megállapodás életbe lépése December: az EU-csatlakozási kérelem benyújtása	Február: az Európa Megállapodás életbe lépése Június: az EU-csatlakozási kérelem benyújtása
1999	December: az Európai Tanács döntése a két ország (és további négy ország) EU-csatlakozási tárgyalásainak megkezdéséről	
2000	Február: az EU-csatlakozási tárgyalások megkezdése	
2004	December: az EU-csatlakozási tárgyalások lezárása	
2005	Április: az EU-csatlakozási szerződés aláírása	
2007	Január 1.: a két ország csatlakozik az EU-hoz	

Uniós pénzügyi támogatás a tagság előtt

■ Előcsatlakozási alapok

- PHARE
- ISPA
- SAPARD

■ **Bulgária:** 2004-ig > 2,4 milliárd €

■ **Románia:** 2004-ig > 4,8 milliárd €

■ **2005-2006:** a pénzügyi támogatások a GDP kb. 2%-át (Bulgária), illetve 1,5%-át (Románia) teszik ki (összesen kb. 1 milliárd, ill. 2,1 milliárd €)

Ideje továblépni...

Az 1990-es évek: se stratégia, se rendszer

- Az EU csak követte az eseményeket
 - Nem volt szisztematikus a megközelítés
 - Sem általában, sem a támogatások esetében
- Az első változások
 - 1996-2000: **OBNOVA**
 - 1997-1999: **Regionális Megközelítés**
 - Mérföldkő: 1999: a **Stabilizációs és Társulási Folyamat (SAP)** elindítása

Az OBNOVA célkitűzései

- **Regionális együttműködés**, jószomszédsági projektek, határokon átnyúló projektek
- Az **infrastruktúra** és egyéb, a háború alatt elpusztult egyedi és kollektív létesítmények újjáépítése
- A **demokrácia** és a civil társadalom megszilárdítása; a menekültek hazatérése
- A **menekültek, áttelepültek és a volt katonák integrációja** és reintegrációja a munka világába
- A **termelőrendszer** előkészítése a gazdaság újraélesztésére
- A **magánszektor**, különösen a kisvállalkozások fejlesztése, beruházás-ösztönzés
- Az **NGO-k, a kulturális és az oktatási intézmények** megerősítése

EU-támogatás számokban, 1991-1999

EU-támogatások a nyugat-balkáni országoknak, 1991–1999 (millió euró)

	ALB	BiH	SCG	KOS	CRO	FYROM	TOTAL
1991-1994	400,10	495,50	170,60		205,70	96,60	1368,50
1995	90,55	216,40	40,00		38,70	34,40	420,05
1996	55,30	441,10	24,50		33,60	25,00	579,40
1997	99,40	360,90	18,10		27,00	73,70	579,10
1998	54,30	295,30	27,10	13,20	24,10	25,50	439,40
1999	225,40	284,00	145,30	259,60	18,60	108,60	1041,50
TOTAL	925,05	2093,20	425,60	272,80	347,70	363,80	4427,95

Forrás: http://www.auswaertiges-amt.de/www/de/eu_politik/gasp/eu_aussenbez/eu_balkan_html

Az EU és a nyugat-balkáni országok strukturált kapcsolatrendszer

1997	Regionális Megközelítés – az EU Tanácsa kidolgozza a kétoldalú gazdasági és politikai kapcsolatok fejlesztésének feltételrendszerét
1999	Az EU felajánlja az öt országnak a Stabilizációs és Társulási Folyamatot (SAP)
2000	Június: az Európai Tanács (Feira) kijelenti, hogy mindegyik SAP-ország potenciális EU-tagjelölt November: a zágrábi Balkán–EU csúcsértekezlettel útnak indul a SAP
2001	Elindul a SAP országai részére kidolgozott új CARDS program
2003	Június: az Európai Tanács thesszaloniki ülésén megerősíti a SAP-ot, mint az EU-nak a Nyugat-Balkánnal szembeni politikáját, és megerősíti a SAP országainak EU-perspektíváját (a SAP-országok csatlakozhatnak az EU-hoz, amikor felkészültek lesznek rá)

A Stabilizációs és Társulási Folyamat (SAP)

- Az EU politikai **keretprogramja**
 - Albánia, Bosznia-Hercegovina, Horvátország, Macedón Köztársaság, Szerbia, Montenegró, Koszovó
- **Hosszú távú, általános keretek** a térség országainak az EU-val fenntartott kapcsolataihoz, figyelembe véve a politikai és gazdasági fejlettségbeli különbségeket
- A SAP elemei:
 - **kereskedelmi engedmények** (Autonóm Kereskedelmi Intézkedések)
 - **gazdasági és pénzügyi támogatások** (CARDS program)
 - **szerződéses kapcsolatok** (stabilizációs és társulási megállapodások)
 - **a regionális együttműködés** szorgalmazása és támogatása

A CARDS: egy strukturált kapcsolatrendszer része

■ A **SAP**

- 1999-ben elindítva
- 2003-ban megerősítve

■ A **pénzügyi segítségnyújtás** területei

- Bel- és igazságügy
- Gazdasági és társadalmi fejlődés
- A demokrácia stabilizálása, megerősítése
- Környezetvédelem és természeti erőforrások
- Az adminisztratív kapacitás kiépítése
- Egyéb támogatási területek

A CARDS program támogatásai, 2000-2006 (millió euró)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Össz.
Albánia	33,4	37,5	44,9	46,5	63,5	44,2	45,5	315,5
Bosznia-Hercegovina	90,3	105,2	71,9	63,0	72,0	49,4	51,0	502,8
Horvátország (2005-től: előcsatlakozási támogatás)	16,8	60,0	59,0	62,0	81,0	-	-	278,8
FYROM (Macedónia)	13,0	56,2	41,5	43,5	59,0	45,0	40,0	298,2
Szerbia és Montenegró	650,5	385,5	351,6	324,3	307,9	282,5	245,5	2547,8
Átmeneti polgári közigazgatás	10,0	24,5	33,0	32,0	35,0	36,0	35,0	205,5
Regionális	20,2	20,0	43,5	31,5	23,0	47,9	42,0	228,1
Egyéb	141,5	118,0	11,0	17,0	22,5	19,7	19,8	349,5
Makropénzügyi támogatások (segélyek)	70,0	120,0	100,0	15,0	16,0	33,0	50,0	404,0
ÖSSZESEN	1045,7	926,9	756,4	634,8	679,9	557,7	528,8	5130,2
Horvátország: előcsatlakozási támogatások 2005–2006						105,0	140,0	245,0
ÖSSZESEN						662,7	668,8	5375,2

Forrás: Európai Bizottság, http://www.europa.eu.int/comm/enlargement/cards/financial_en.htm

CARDS: dicséret és kritika

- A CARDS elismerten „**a legjelentősebb pénzügyi és technikai támogatási forrás a régióban**” ...
- ..., ugyanakkor **kritika** érte több vonatkozásban is:
 - Központosítás
 - A regionális dimenzió gyengesége
 - A programozási rendszer
 - A program duális végrehajtása
 - Intézményfejlesztés, nemek közötti egyenlőség, kisebbségi jogok, igazságszolgáltatási reform

IPA: egységes keret, különböző klubok

■ Öt komponens

- Átmeneti támogatás és intézményfejlesztés
- Határokon átnyúló együttműködés
- **Területfejlesztés**
- **Humán erőforrás-fejlesztés**
- **Vidékfejlesztés**

■ Differenciálás a tagjelöltek és a potenciális tagjelöltek között

- **Tagjelölt országok** (TUR, CRO, FYROM): mind az öt komponensből részesednek
- **Potenciális tagjelöltek** (ALB, BiH, CGR, KOS, SER): csak az első kettő komponensből részesednek

Az IPA számokban (1)

Ország	Komponens	2007	2008	2009	2010	2011	2012
HORVÁTORSZÁG	Átmeneti támogatás és intézményfejlesztés	49,611,775	45,374,274	45,601,430	39,483,458	39,959,128	40,872,310
	Határokon átnyúló együttműködés	9,688,225	14,725,726	15,898,570	16,216,542	16,540,872	16,871,690
	Területfejlesztés	45,050,000	47,600,000	49,700,000	56,800,000	58,200,000	59,348,000
	Humán erőforrás-fejlesztés	11,377,000	12,700,000	14,200,000	15,700,000	16,000,000	16,040,000
	Vidékfejlesztés	25,500,000	25,600,000	25,800,000	26,000,000	26,500,000	27,268,000
	ÖSSZESEN	141,227,000	146,000,000	151,200,000	154,200,000	157,200,000	160,400,000
FYROM (Macedónia)	Átmeneti támogatás és intézményfejlesztés	41,641,613	41,122,001	38,128,499	36,317,068	34,503,410	32,979,479
	Határokon átnyúló együttműködés	4,158,387	4,077,999	5,571,501	5,682,932	5,796,590	5,912,521
	Területfejlesztés	7,400,000	12,300,000	20,800,000	29,400,000	35,000,000	39,400,000
	Humán erőforrás-fejlesztés	3,200,000	6,000,000	7,100,000	8,400,000	9,400,000	10,580,000
	Vidékfejlesztés	2,100,000	6,700,000	10,200,000	12,500,000	14,000,000	16,928,000
	ÖSSZESEN	58,500,000	70,200,000	81,800,000	92,300,000	98,700,000	105,800,000
TÖRÖKORSZÁG	Átmeneti támogatás és intézményfejlesztés	256,702,720	256,125,297	233,200,653	211,312,664	230,620,919	250,900,336
	Határokon átnyúló együttműködés	2,097,280	2,874,703	9,399,347	9,587,336	9,779,081	9,974,664
	Területfejlesztés	167,500,000	173,800,000	182,700,000	238,100,000	291,400,000	350,805,000
	Humán erőforrás-fejlesztés	50,200,000	52,900,000	55,600,000	63,400,000	77,600,000	89,930,000
	Vidékfejlesztés	20,700,000	53,000,000	85,500,000	131,300,000	172,500,000	197,890,000
	ÖSSZESEN	497,200,000	538,700,000	566,400,000	653,700,000	781,900,000	899,500,000

Forrás: European Commission, 2008: “*Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Instrument for Pre-accession Assistance (IPA) Multi-annual Indicative Financial Framework for 2010–2012*”, Brussels, 5 November 2008, COM(2008)705 final
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/key-documents/reports_nov_2008/miff_2010_2012_en.pdf, pp. 5-7.

Az IPA számokban (2)

Ország	Komponens	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ALBÁNIA	Átmeneti támogatás és intézményfejlesztés	54,318,790	62,117,756	70,917,079	82,711,421	84,301,650	85,987,683
	Határokon átnyúló együttműködés	6,681,210	8,582,244	10,282,921	10,488,579	10,698,350	10,912,317
	ÖSSZESEN	61,000,000	70,700,000	81,200,000	93,200,000	95,000,000	96,900,000
BOSZNIA-HERCEGOVINA	Átmeneti támogatás és intézményfejlesztés	58,136,394	69,854,783	83,892,254	100,688,099	102,681,681	104,700,000
	Határokon átnyúló együttműködés	3,963,606	4,945,217	5,207,746	5,311,901	5,418,139	5,526,501
	ÖSSZESEN	62,100,000	74,800,000	89,100,000	106,000,000	108,100,000	110,200,000
MONTENEGRÓ	Átmeneti támogatás és intézményfejlesztés	27,490,504	28,112,552	28,632,179	29,238,823	29,843,599	30,446,471
	Határokon átnyúló együttműködés	3,909,496	4,487,448	4,667,821	4,761,177	4,856,401	4,953,529
	ÖSSZESEN	31,400,000	32,600,000	33,300,000	34,000,000	34,700,000	35,400,000
SZERBIA	Átmeneti támogatás és intézményfejlesztés	181,496,352	179,441,314	182,551,643	186,206,679	189,956,810	193,801,948
	Határokon átnyúló együttműködés	8,203,648	11,458,686	12,248,357	12,493,321	12,743,190	12,998,052
	ÖSSZESEN	189,700,000	190,900,000	194,800,000	198,700,000	202,700,000	206,800,000
KOSZOVÓ	Átmeneti támogatás és intézményfejlesztés	68,300,000	184,700,000	103,339,798	64,484,594	65,828,286	67,070,852
	Határokon átnyúló együttműködés	0	0	2,760,202	2,815,406	2,871,714	2,929,148
	ÖSSZESEN	68,300,000	184,700,000	106,100,000	67,300,000	68,700,000	70,000,000
Országprogramok összesen		1,109,427,000	1,308,600,000	1,303,900,000	1,399,400,000	1,547,000,000	1,685,000,000
Regionális és horizontális programok		108,980,000	135,700,000	160,000,000	157,700,000	160,800,000	164,200,000
Adminisztratív kiadások		44,793,000	54,000,000	56,500,000	64,600,000	75,000,000	80,500,000
MINDÖSSZESEN		1,263,200,000	1,498,300,000	1,520,400,000	1,621,700,000	1,782,800,000	1,929,700,000

Forrás: European Commission, 2008: “*Communication from the Commission to the Council and the European Parliament. Instrument for Pre-accession Assistance (IPA) Multi-annual Indicative Financial Framework for 2010–2012*”, Brussels, 5 November 2008, COM(2008)705 final
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/key-documents/reports_nov_2008/miff_2010_2012_en.pdf, pp. 5-7.

Jó ez a rendszer?

■ Fő vitapontok, kérdések

– Differenciálás

- hatásai a térség országai közti különbségekre
- hatásai a csatlakozási folyamatra
- hatásai a tényleges problémák megoldására

– Összegek

- abszolút nagyságuk szerint
- a 2004/2007-ben csatlakozottak előcsatlakozási támogatásaihoz képest

– Hitelesség

- következetes-e az EU politikája a régióban?
- az EU képes-e a stabilitás fő tényezőjévé válni?

Kilátások

- A térség országainak egyre szorosabb gazdasági és politikai kötődése az EU-hoz
 - **Horvátország**: már „sínen” a tagság felé – a kérdés a vonat sebessége
 - A **Nyugat-Balkán** többi országa: nincs világos perspektíva
- Hosszú távú kérdések
 - **Törököt** fogtak?
 - Hol a határ?

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

Kérdésekkel, megjegyzésekkel elérhető vagyok a

tszemler@vki.hu

címen,

továbbá érdemes megnézni

az **MTA Világgazdasági Kutatóintézet** honlapját is:

www.vki.hu